

2025-10-14 Nr. NV-2266

ĮSTATYMŲ PROJEKTAI Nr.: TAP-25-1044(2) TAIS-25-11360(3)		DĖL IŠMOKŲ VAIKAMS ĮSTATYMO NR. I-621 2, 3, 6, 9, 11, 12, 14, 16, 17, 18 IR 21 STRAIPSNIŲ, II SKYRIAUS PAVADINIMO IR PRIEDO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIGOS IR MOTINYSTĖS SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. IX-110 22 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO BEI SOCIALINIŲ PASLAUGŲ ĮSTATYMO NR. X-493 39 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ		
		Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Įtraukta į artimiausią Seimo sesiją	Pasirenkama ☒ Taip ☐ Ne	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	Pasirenkama ☒ TAP ☐ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis ☐ Nesvarstyta 2025-10-14	Pasirenkama ☐ Svarstyti TAP ☐ Svarstyti LRV pasitarime ☒ Svarstyti LRV posėdyje ☐ Gražinti tobulinti
Įgyvendina Vyriausybės programą	Pasirenkama ☒ Taip ☐ Ne			

SPRENDŽIAMA PROBLEMA

Įstatymų projektai parengti siekiant spręsti šias problemas:

- Išmokų vaikams įstatyme numatyta išmoka besimokančio ar studijuojančio asmens vaiko priežiūrai¹. Išmoka skiriama tik tiems vaikų auginantiems tėvams ar globėjams, kurie mokosi (mokėsi) ar studijuoja (studijavo) ir neturi sukaupę reikiamo socialinio draudimo stažo bei teisės gauti vaiko priežiūros išmokos pagal Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymą, ir mokama, iki vaikui sukanka 2 m. Tačiau nesimokantys ar nestudijuojantys vaikų auginantys tėvai, kurie gimus vaikui neturi sukaupę reikiamo socialinio draudimo stažo, vaiko priežiūrai skirtos valstybės paramos šiuo metu negauna.
- Išmokas, kurių mokėjimui svarbus mokymosi ar studijų faktas (išmoka vaikui, išmoka besimokančio ar studijuojančio asmens vaiko priežiūrai, globos (rūpybos) išmoka ir globos (rūpybos) išmokos tikslinis priedas), turi teisę gauti tik tie asmenys, kuriems akademinės atostogos dėl ligos, nėštumo ar vaiko priežiūros laikotarpiu suteiktos tik profesinio mokymo teikėjų ar aukštojoje mokykloje. Mokiniams, kurie mokosi pagal bendrojo ugdymo programas, neatsižvelgiant į tai, kur jos vykdomos – bendrojo ugdymo mokyklose ar profesinio mokymo teikėjų, tokia galimybė Išmokų vaikams įstatyme nenumatyta, nors pasikeitus Švietimo įstatymui, mokiniai taip pat turi teisę į akademines atostogas, suteiktas dėl ligos arba nėštumo ir gimdymo ar atostogų vaikui priežiūrei. Be to, pasikeitus Mokslo ir studijų įstatymui, studentai turi teisę išeiti akademinį atostogų ir privalomosios pradinės karo tarnybos atlikimo metu. Todėl būtina atitinkamai patikslinti Išmokų vaikams įstatymą.
- 2025-01-01 įsigaliojus Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo pakeitimams, teisė gauti vaiko priežiūros išmoką suteikta ne tik vaiko tėvams ar globėjams, ar vienam iš senelių, bet ir buvusiam vienam iš vaiko tėvų nuolatinių globėjų (rūpintojų), todėl būtina patikslinti ir šias Išmokų vaikams įstatymo nuostatas.
- Atsižvelgiant į tai, kad nuo 2023-11-19 Direktyva 2021/1883 panaikina Direktyvą 2009/50/EB dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo sąlygų siekiant dirbti aukštos kvalifikacijos darbą, taip pat nuo 2026-05-22 Direktyva 2024/1233 pakeičia Direktyvą 2011/98/ES dėl vienos prašymų išduoti vieną leidimą trečiųjų šalių piliečiams gyventi ir dirbti valstybės narės teritorijoje pateikimo procedūros ir dėl valstybėje narėje teisėtai gyvenančių trečiųjų šalių darbuotojų bendrų teisių (išdėstyta nauja redakcija), kurių nuostatas jau įgyvendina Išmokų vaikams įstatymas, būtina atlikti techninio pobūdžio pakeitimus – pakeisti Išmokų vaikams įstatymo priedą atsisakant nuorodų į Direktyvą 2009/50/EB, nuo 2026-05-22 – į Direktyvą 2011/98/ES ir nurodant naujus ES teisės aktus –

¹ auginančiam vaiką vienam iš vaiko tėvų (tėvių) ar vaiko globėjui, kai vaikas gimė, buvo įvaikintas ar vaikui nustatyta globa iki asmens mokymosi ar studijų pradžios, mokymosi ar studijų laikotarpiu ar per 12 mėn. po mokymosi ar studijų baigimo dienos, jeigu jis mokosi (mokėsi) pagal bendrojo ugdymo programą, pagal formaliojo profesinio mokymo programą ar studijuoja (studijavo) aukštojoje mokykloje pagal nuolatinės studijų formos programą arba doktorantūroje ar rezidentūroje (įskaitant ir profesinio mokymo teikėjų ar aukštojoje mokykloje suteiktų akademinį atostogų dėl ligos, nėštumo ar vaiko priežiūros laikotarpį) ir jeigu pagal Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymą jis neturi (neturėjo) teisės gauti vaiko priežiūros išmokos, kiekvieną mėnesį skiriama 6 bazinių socialinių išmokų dydžio (420 Eur, kai BSI – 70 Eur) išmoka besimokančio ar studijuojančio asmens vaiko priežiūrai. Tais atvejais, kai vaikas gimė, buvo įvaikintas ar vaikui nustatyta globa iki asmens mokymosi ar studijų pradžios, išmoka besimokančio ar studijuojančio asmens vaiko priežiūrai mokama nuo asmens mokymosi ar studijų pradžios, iki vaikui sukaks 2 metai, o kai vaikas gimė, buvo įvaikintas ar vaikui nustatyta globa asmens mokymosi ar studijų laikotarpiu ar per 12 mėnesių po mokymosi ar studijų baigimo dienos, – nuo vaiko gimimo dienos, iki vaikui sukaks 2 metai.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMA

Direktyvą 2021/1883 ir Direktyvą 2024/1233.

Projektai parengti įgyvendinant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane „Naujos kartos Lietuva“², numatytą reformą „Garantuota minimalių pajamų apsauga“, kurios tikslas – didinti pažeidžiamiausių grupių socialinę gerovę ir sumažinti skurdą. Įgyvendinant vieną iš šios reformos priemonių, 2022 m. parengta Minimalių pajamų adekvatumo studijos ataskaita, kurioje kompleksiskai įvertinta minimalių pajamų sistema Lietuvoje, identifiкуotos jos tobulinimo kryptys, siekiant sumažinti skurdą ir užtikrinti efektyvesnį lėšų panaudojimą. Minimalių pajamų adekvatumo studijos ataskaitoje tyrėjai yra pateikę rekomendaciją „Išplėsti nedraudiminės išmokos besimokančio ar studijuojančio asmens vaiko priežiūrai gavėjų ratą, suteikiant teisę į šią išmoką visiems asmenims, kurie negauna draudiminės vaiko priežiūros išmokos (*analogiškai šiuo metu mokamai vienkartinėi išmokai nėščiai moteriai*), tuo užtikrinat vienodas socialines garantijas visai šių asmenų grupei (ne tik besimokančiųjų tėvų)“.

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

Pagrindinės Išmokų vaikams įstatymo projekte (Įstatymo projektas) siūlomos priemonės:

- Išplėsti išmokos besimokančio ar studijuojančio asmens vaiko priežiūrai gavėjų aprėptį – išmoką skirti ne tik besimokantiems ar studijuojantiems, bet visiems vaikus auginantiems tėvams, globėjams, neturintiems pakankamo socialinio draudimo stažo ir teisės gauti išmoką pagal Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymą.
- Atsisakyti išmokos skyrimo ir mokėjimo sąlygos – mokytis ir studijuoti – vaikus auginantiems tėvams ir pakeisti išmokos pavadinimą į „išmoka vaiko priežiūrai“ (vietoj „išmokos besimokančio ar studijuojančio asmens vaiko priežiūrai“).
- Suderinti Įstatymo nuostatas su Švietimo įstatymu, Mokslo ir studijų įstatymu ir kitais įstatymais: nustatyti, kad pagal bendrojo ugdymo programą besimokantys asmenys (*analogiškai kaip profesinio mokymo įstaigų mokiniai ar aukštųjų mokyklų studentai*) akademinį atostogų, suteiktų dėl ligos, nėštumo ir gimdymo ar atostogų vaikui prižiūrėti, metu turi teisę gauti išmoką vaikui, išmoką vaiko priežiūrai, globos (rūpybos) išmoką bei globos (rūpybos) išmokos tikslinį priedą; studijuojantys asmenys turi teisę gauti išmoką vaiko priežiūrai ir globos (rūpybos) išmoką akademinį atostogų atlikti privalomąją pradinę karo tarnybą, laikotarpiu (*analogiškai kaip išėjus akademinį atostogų dėl ligos, nėštumo ir gimdymo ar atostogų vaikui prižiūrėti*) ir kt.
- Suderinti Įstatymo nuostatas (patikslinti Įstatymo priede nuorodas į direktyvas) su ES teisės aktais – Direktyva 2021/1883 dėl trečiųjų šalių piliečių atvykimo ir apsigyvenimo siekiant dirbti aukštos kvalifikacijos darbą sąlygų ir Direktyva 2024/1233 dėl vienos prašymų išduoti vieną leidimą trečiųjų valstybių piliečiams gyventi ir dirbti valstybės narės teritorijoje teikimo procedūros ir dėl valstybėje narėje teisėtai gyvenančių trečiųjų valstybių darbuotojų bendrų teisių (*šios Direktyvos pakeitė anksčiau jau perkeltas į Įstatymą direktyvas, kuriomis suteikta teisė trečiųjų šalių piliečių šeimoms, auginančioms vaikus, vienodomis sąlygomis kaip Lietuvos piliečiams gauti išmokas vaikams*).
- Siekiant sistemiškumo tarp socialinio draudimo ir piniginių socialinės paramos sistemų, kad už tą patį vaiką nebūtų išmokų dubliavimosi, nustatyti, kad išmoka vaiko priežiūrai neskiriama ar nutraukiama, jei už tą patį vaiką ir laikotarpį paskirta ir buvo išmokėta motinystės ar tėvystės išmoka pagal Ligos ir motinystės įstatymą.
- Atlikti kitus techninio pobūdžio patikslinimus.

Kartu su Įstatymo projektu teikiami Ligos ir motinystės socialinio draudimo įstatymo bei Socialinių paslaugų įstatymo pakeitimų projektai, siekiant atitinkamai suderinti teisinį reguliavimą (*atliekami techninio pobūdžio patikslinimai*).

Numatoma įstatymų projektų įsigaliojimo data – 2026-06-01 (*išskyrus nuostatas, susijusias su Direktyvos 2024/1233 perkėlimu, kurios įsigaliojė 2026-05-22, o nuostatos dėl suderinimo su kitais teisės aktais – kitą dieną po oficialaus įstatymų paskelbimo TAR*).

Teikiamiems pasiūlymams (dėl išmokos besimokančio ar studijuojančio asmens vaiko priežiūrai gavėjų aprėpties išplėtimo) įgyvendinti nuo 2026-06-01 iš valstybės biudžeto papildomai turėtų būti skirta apie 4,6 mln. eurų.

Išmokų vaikams įstatymo projektas yra 2026-2028 m. valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymo projekto lydimasis teisės aktas, todėl įstatymų projektus Seime siūloma svarstyti kartu.

² Planas patvirtintas 2021-07-28 Tarybos įgyvendinimo sprendimu dėl Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano įvertinimo patvirtinimo (su paskutiniais 2024-10-02 pakeitimais).

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMA

Išmoką vaiko priežiūrai papildomai gautų apie 1,7 tūkst. asmenų (*išmoką 2024 m. vidutiniškai per mėn. gavo 600 asmenų, jai mokėti 2024 m. išleista 2,5 mln. Eur*).

Rengėjų pasiūlytos priemonės iš esmės atitinka keliamą problematiką, yra taiklios ir laikytinos aktualiomis.

ĮGYVENDINIMO MECHANIZMAS

Įgyvendinant teikiamus pasiūlymus dėl išmokos besimokančio ar studijuojančio asmens vaiko priežiūrai gavėjų aprėpties išplėtimo, reikės tobulinti Socialinės paramos šeimai informacinę sistemą (SPIS), taip pat priimti įgyvendinamuosius teisės aktus.

STEBĖSENA

SADM kasmet stebės išmokos vaiko priežiūrai gavėjų skaičiaus ir išlaidų pokytį, taip pat teisinio reguliavimo įgyvendinimo savivaldybėse praktiką ir prireikus teiks aktualius pakeitimus dėl šios išmokos tobulinimo.

Remiantis išmokos vaiko priežiūrai gavėjų aprėpties galimo padidėjimo kontrafaktinio poveikio vertinimo rezultatais, gautais taikant ES mokesčių–išmokų mikrosimuliacinį modelį „Euromod“ (*lyginant esamą teisinį reguliavimą su siūlomais pakeitimais*) didžiausią naudą patirs dviejų suaugusių su 2-3 ir daugiau vaikų bei vienišų tėvų namų ūkiai. Prognozuojama, kad jų skurdo rizikos lygis sumažės atitinkamai 1,8-0,9 proc. ir 0,5 proc. bendroje populiacijoje. Skurdo rizikos lygis mažės apie 0,2 proc. Prognozuojama, kad minėta priemonė vaikų skurdą sumažins apie 0,8 proc.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Suderinta su FM, ŠMSM, Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga, Lietuvos savivaldybių asociacija. Patikslinta pagal TM, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos, Asmens su negalia teisių apsaugos agentūros pastabas.

Projektai ir lydimoji medžiaga patikslinti pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2025-09-17 išvadoje Nr. NV-2108 ir Socialinės politikos grupės 2025-09-16 pažymoje Nr. NV-2096 pateiktas pastabas.

Rengėjams siūloma patikslinti Įstatymo projektą pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2025-10-08 išvadoje Nr. NV-2228 pateiktą redakcinio pobūdžio pastabą iki teikiant jį pasirašyti Ministrei Pirmininkei.

PAŽYMĄ PARENGĖ

Daiva Buivydaite-Garbštienė

Socialinės politikos grupė, vyresnioji patarėja